

Wyrok z dnia 23 czerwca 2005 r.

II PK 289/04

Przepis art. 5 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. Nr 26, poz. 306 ze zm.) nie stanowi podstawy roszczenia o przyznanie świadczenia dodatkowego (nagrody jubileuszowej).

Przewodniczący SSN Andrzej Kijowski, Sędziowie SN: Herbert Szurgacz (sprawozdawca), Jerzy Kwaśniewski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na rozprawie w dniu 23 czerwca 2005 r. sprawy z powództwa Józefa A. przeciwko Kopalni Węgla Brunatnego A. SA w T. o zapłatę nagrody jubileuszowej, na skutek kasacji powoda od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu-Ośrodka Zamiejskiego w Koninie z dnia 31 maja 2004 r. [...]

o d d a l i ł kasację.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Poznaniu-Ośrodek Zamiejskowy w Koninie wyrokiem z dnia 31 maja 2004 r. [...] oddalił apelację powoda Józefa A. od wyroku Sądu Rejonowego-Sądu Pracy w Turku z dnia 17 lutego 2004 r. [...] oddalającego powództwo przeciwko Kopalni Węgla Brunatnego „A.” SA w T. o zapłatę nagrody jubileuszowej.

Sąd pierwszej instancji ustalił, a ustalenia te zaaprobował Sąd drugiej instancji, iż powód był zatrudniony u strony pozwanej od dnia 16 sierpnia 1976 r. do dnia 31 grudnia 2002 r. W dniu 7 sierpnia 1999 r. pomiędzy powodem a pozwaną Kopalnią została zawarta umowa o pracę, na mocy której powód został zatrudniony jako członek zarządu Spółki. W umowie zawarto postanowienie, że powodowi będzie przysługiwała nagroda jubileuszowa na zasadach określonych w zakładowym układzie zbiorowym pracy. W związku z ustawą z dnia 3 marca 2000 r. o wynagradzaniu

osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U. Nr 26, poz. 306 ze zm.) powód i strona pozwana podpisali w dniu 28 września 2000 r. aneks do umowy o pracę z mocą obowiązującą od dnia 1 września 2000 r. Na mocy pkt 1 ppkt 4 określono w § 6 ust. 1, 2 i 4 umowy o pracę z dnia 7 sierpnia 1999 r., co oznaczało że z dniem 1 września 2000 r. powód utracił prawo do nagrody jubileuszowej. Zgodnie z pkt. 1 ust. 6 aneksu członkowi zarządu mogą być przyznane świadczenia dodatkowe z tytułu zatrudnienia, w tym świadczenia bytowe, socjalne, komunikacyjne, ubezpieczenie majątkowe i osobowe - inne lub wyższe niż ustalone w regulaminach wynagradzania, zakładowych i ponadzakładowych układach zbiorowych pracy oraz odrębnych przepisach, zgodnie z wykazem świadczeń dodatkowych oraz trybem ich przyznawania, określonych przez Prezesa Rady Ministrów w drodze rozporządzenia.

Rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów w sprawie szczegółowego wykazu świadczeń dodatkowych, które mogą być przyznawane osobom kierującym niektórymi podmiotami prawnymi oraz trybu ich przyznawania zostało wydane w dniu 21 stycznia 2003 r. Rozporządzenie wymienia rodzaje świadczeń dodatkowych, wśród których jest także nagroda jubileuszowa. Rozporządzenie to obowiązuje od dnia 15 lutego 2003 r. i ma zastosowanie do świadczeń dodatkowych, które mogą być przyznawane od dnia 1 stycznia 2003 r. (§ 4 rozporządzenia).

Zgodnie z art. 2 § 3 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla pracowników Kopalni Węgla Brunatnego „A.” SA układ nie zawiera zasad wynagradzania członków zarządu Spółki. Stosownie do art. 65 § 1 pkt d ZUZP, pracownikowi pozwanej za 30 lat pracy przysługuje nagroda jubileuszowa. Zgodnie zaś z § 4 tego układu do stażu pracy, od którego zależy prawo do nagrody jubileuszowej zalicza się czas nauki w określonej szkole. Powód (po doliczeniu okresu studiów) 30-letni wymagany staż pracy u strony pozwanej osiągnął w dniu 16 sierpnia 2001 r.

W okresie od dnia 1 marca 2002 r. do dnia 31 grudnia 2002 r. powód był zatrudniony przez pozwaną na podstawie umowy o pracę na czas określony. W tym okresie nie pełnił już funkcji członka zarządu. Po dniu 1 stycznia 2003 r. na podstawie rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 2003 r. aktualnym członkom zarządu pozwanej, jako świadczenie dodatkowe zostały przyznane nagrody jubileuszowe.

Sąd Rejonowy wskazał, iż zgodnie z treścią art. 241²⁶ § 2 k.p. układ zbiorowy nie może określać zasad wynagradzania osób zarządzających w imieniu pracodawcy zakładem pracy, a taką jest osoba wchodząca w skład organu zarządzającego. W

ocenie Sądu Rejonowego przez zasady wynagradzania należy rozumieć postanowienia określające warunki „przyznawania wynagrodzenia za pracę oraz innych, dodatkowych jej składników”, a nagroda jubileuszowa, jeżeli przewidują ją przepisy płacowe należy do wynagrodzenia za pracę, a nie do innych świadczeń związanych z pracą. Sąd pierwszej instancji rozpatrywał prawo powoda do nagrody jubileuszowej analizując postanowienia ZUZP i umowy o pracę zmienionej aneksem. Skoro zaś ZUZP wyraźnie stanowi, że nie zawiera zasad wynagradzania członków Spółki, to źródłem uprawnień do nagrody jubileuszowej była umowa o pracę. Jednakże wolą stron było pozbawienie powoda prawa do nagrody jubileuszowej, co uczyniły aneksem do umowy o pracę z dnia 28 września 2000 r. Wobec tego mimo osiągnięcia przez powoda 30 lat stażu pracy prawo do nagrody jubileuszowej mu nie przysługiwało. Sąd zwrócił też uwagę, że w tej dacie powód był osobą zarządzającą, mimo to nie domagał się nagrody jubileuszowej, przez co - należy domniemywać - że przyjmował, iż nagroda ta mu nie przysługuje. Okoliczność - w świetle ustawy z dnia 3 marca 2001 r. (art. 11) - zaś, że członkom zarządu mogą być przyznane świadczenia dodatkowe, np. w postaci nagrody jubileuszowej nie oznaczała obligatoryjności ich przyznawania i nie rodziła po stronie powoda możliwości żądania ich przyznania. Nadto rozporządzenie Prezesa Rady Ministrów z dnia 21 stycznia 2003 r. (obowiązujące od dnia 15 lutego 2003 r.) ma zastosowanie do świadczeń dodatkowych, które mogą być przyznawane od dnia 1 stycznia 2003 r., wobec czego w okresie do dnia 31 grudnia 2002 r. nie można było realizować świadczeń dodatkowych z uwagi na brak podstaw prawnych. Aktualnym członkiem zarządu pozwanej Spółki zostały przyznane po dniu 21 stycznia 2003 r. nagrody jubileuszowe nie na podstawie ZUZP, lecz jako świadczenie dodatkowe przewidziane rozważanym rozporządzeniem. Powód od dnia 1 stycznia 2003 r. nie był już pracownikiem strony pozwanej, nie było więc podstaw do przyznania mu nagrody jubileuszowej

Kasację od powyższego wyroku powód oparł na podstawie: 1) naruszenia art. 241²⁶ k.p., przez przyjęcie, że nagroda jubileuszowa wchodzi w skład pojęcia zasad wynagradzania osób zarządzających zakładem pracy; 2) błędnej wykładni art. 9 § 1, 2 i 3 k.p. w związku z art. 2 § 3 ZUZP, które nie dotyczą świadczeń dodatkowych, w tym nagrody jubileuszowej w rozumieniu art. 5 ust. 2 i w związku z art. 11 ust. 1 i 2 ustawy o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi; 3) naruszenia art. 241¹³ k.p., gdyż wprowadzenie tzw. ustawy kominowej nie zostało poprzedzone wypowiedzeniem zmieniającym skierowanym do powoda; 4) błędnej wy-

kładni art. 11 ust. 1 i 3 ustawy z dnia 3 marca 2000 r. przez przyjęcie, że świadczeń dodatkowych nie można było przyznać powodowi przed wejściem w życie rozporządzenia wykonawczego z dnia 21 stycznia 2003 r. do tej ustawy; 5) błędnej wykładni § 2 ust. 1 i 3 w związku z § 1, § 3 i § 4 powołanego rozporządzenia wykonawczego, przez uznanie, że przepisy te odnoszą się do wszystkich świadczeń dodatkowych, a nie tylko tych, które przekraczają 25% stawek przewidzianych ZUZP oraz wadliwego rozumienia fakultatywności przyznania świadczeń, które to pojęcie odnosi się do samej nadwyżki ponad 25%; 6) niewłaściwego zastosowania art. 241²⁶ k.p. i art. 2 § 3 ZUZP, prowadzącego do dyskryminacji powoda; 7) niezastosowania § 4 w związku z § 7 i 8 zarządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1989 r. i przepisów ZUZP do powoda, który przechodził w czwartym kwartale 2003 r. na emeryturę; 8) naruszenia przepisów postępowania: art. 382 w związku z art. 386 § 1 i 4 k.p.c. oraz art. 380 w związku z art. 381 k.p.c. przez przyjęcie w całości ustaleń Sądu Rejonowego jako ustaleń własnych; art. 385 i art. 328 k.p.c. oraz art. 233 § 1 w związku z art. 378 i 381 k.p.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W rozpoznawanej sprawie występują, nakładając się częściowo na siebie, uregulowania zawarte w różnych aktach kształtujących uprawnienia płacowe. Uzasadnia to w pierwszym rzędzie uporządkowanie tej materii. Do czasu uzyskania statusu członka zarządu strony pozwanej potencjalne prawo powoda do nagrody jubileuszowej wynikało z postanowień ZUZP pozwanej Kopalni Węgla Brunatnego „A.” SA. Przepis art. 85 układu przewidywał prawo do nagrody jubileuszowej między innymi dla pracowników z 30-letnim stażem pracy. Następnie powód został wybrany w skład zarządu pozwanej. Układ zbiorowy pracy (zgodnie z art. 242²⁶ k.p.) postanawiał, że nie zawiera zasad wynagradzania członków zarządu. Wynagrodzenie członków zarządu pozwanej było ustalane w drodze zawieranych umów (umów o pracę). Z powodem taka umowa o pracę została zawarta w dniu 7 sierpnia 1999 r. W umowie przewidziano między innymi, że z tytułu stosunku pracy powodowi przysługuje nagroda jubileuszowa „w wysokości ustalonej w zakładowym układzie zbiorowym pracy kopalni A.”. Dla powoda źródłem jego uprawnień płacowych, w tym prawa do nagrody jubileuszowej, stała się umowa o pracę, nie były nimi natomiast postanowienia

układowe, do których umowa o pracę odsyłała jedynie w zakresie treści niektórych postanowień.

Uchwalona w dniu 3 marca 2000 r. ustawa o wynagradzaniu osób kierujących niektórymi podmiotami prawnymi (Dz.U Nr 26, poz. 306 ze zm., zwana też „ustawą kominową”), przewidywała w art. 5, że osobom tym, niezależnie od podstawy nawiązania stosunku pracy lub rodzaju umowy cywilnoprawnej stanowiącej podstawę zatrudnienia przysługuje wyłącznie wynagrodzenie miesięczne, a ponadto osobom tym mogą być przyznane świadczenia dodatkowe oraz nagroda roczna. Świadczeniami dodatkowymi są świadczenia z tytułu zatrudnienia, w tym bytowe, socjalne, komunikacyjne, oraz ubezpieczenia majątkowe i osobowe - inne bądź wyższe niż ustalone w regulaminach wynagradzania, zakładowych i ponadzakładowych układach zbiorowych pracy oraz w odrębnych przepisach (art. 11). Nagrody roczne mogły być przyznawane w zależności od osiągniętych wyników finansowych (art. 10).

Przed dniem wejścia w życie wymienionej ustawy, mianowicie 28 września 2000 r. został sporządzony aneks do umowy o pracę, którym między innymi określono z treści łączącej powoda z pozwaną umowy o pracę wykreślono postanowienia dotyczące nagrody jubileuszowej. Konsekwencją dokonanej zmiany treści umowy o pracę było, że odpadło jedyne w istniejącym stanie prawnym źródło prawa powoda do nagrody jubileuszowej po osiągnięciu 30 lat pracy. Zgodnie z umową o pracę sprzed jej zmiany powód mógłby uzyskać nagrodę jubileuszową z tytułu 30-letniego stażu pracy, przypadającego w okresie pełnienia funkcji członka zarządu strony pozwanej. Wysokość tej nagrody podlegałaby ograniczeniom wynikającym z art. 11 ustawy kominowej.

Nie jest trafny zarzut kasacji błędnej wykładni art. 241²⁶ § 2 k.p., zmierzający do wykazania, że w istocie źródłem prawa powoda do nagrody jubileuszowej pozostawał w dalszym ciągu układ zbiorowy pracy, ponieważ nagroda jubileuszowa nie jest elementem składowym pojęcia zasad wynagradzania, o których mowa w tym przepisie. Nagrody jubileuszowe uregulowane układami zbiorowymi pracy, regulaminami wynagradzania, a nawet przewidziane umowami o pracę, jeżeli prawo do nich wiąże się z osiągnięciem oznaczonego okresu zatrudnienia (stażu), pod względem charakteru prawnego stanowią rodzaj premii, tj. szczególnego elementu (składnika) wynagrodzenia przypadającego z tytułu długoletniej pracy u danego pracodawcy. Sąd Najwyższy konsekwentnie przyjmuje, że premia (gratyfikacja, nagroda) jubileuszowa stanowi element wynagrodzenia za pracę, a zatem jest objęta regulacją art.

241²⁶ k.p. (szerzej zob. uzasadnienie wyroku z dnia 9 września 2004 r., I PKN 423/03, OSNP 2005 nr 6, poz. 83). Sąd Najwyższy w składzie orzekającym podziela ten kierunek interpretacji. W świetle powyższej wykładni nie jest uzasadniony zarzut kasacji naruszenia art. 5 ust. 2 w związku z art. 11 ust. 1 i 2 ustawy kominowej w związku z art. 9 § 1 i 2 k.p. oraz w związku z art. 2 § 3 układu zbiorowego. Nagroda jubileuszowa nie ma charakteru wynagrodzenia miesięcznego, jest natomiast świadczeniem dodatkowym w rozumieniu art. 5 w związku z art. 11 tej ustawy. Wyliczenie w art. 11 świadczeń dodatkowych ma charakter przykładowy, decydujące jest stwierdzenie ustawowe, że są nimi „świadczenia z tytułu zatrudnienia”. Nagroda jubileuszowa jest świadczeniem z tytułu zatrudnienia skoro przypada z tytułu długoletniej pracy.

Nie jest również usprawiedliwiony zarzut kasacji naruszenia art. 42 w związku z art. 241¹³ k.p. przez brak zastosowania wypowiedzenia zmieniającego w zakresie układowych warunków wynagradzania. Przepis art. 241¹³ k.p. dotyczy zupełnie innej sytuacji, tj. wprowadzenia nowych regulacji układowych, co w sprawie nie miało miejsca, natomiast art. 42 k.p. dotyczy wypowiedzenia dotychczasowych warunków pracy i płacy, a nie ich zmiany w drodze ustawowej, co było przedmiotem regulacji ustawy kominowej, której przepis art. 5 ma charakter *ius cogens*.

Odnosnie do zarzutu naruszenia art. 11 ust. 1 i 3 ustawy należy stwierdzić, że podstawę materialnoprawną przyznania świadczeń dodatkowych stanowi art. 5 ustawy, a przewidziane art. 11 ust. 3 tej ustawy rozporządzenie wykonawcze miało zawierać szczegółowy wykaz świadczeń oraz określać tryb ich przyznawania. Można by bronić poglądu, że odesłanie w art. 11 do rozporządzenia wykonawczego nie stanowiło przeszkody do przyznania świadczenia dodatkowego już w okresie przed wejściem w życie rozporządzenia wykonawczego. Rzecz jednak w tym, że powołane przepisy, a zwłaszcza art. 5 ustawy, nie stwarzają podstawy do powstania roszczenia prawnego o przyznanie świadczenia dodatkowego (nagrody jubileuszowej). W sytuacji braku u powoda odrębnej podstawy prawnej do nagrody jubileuszowej nie można, zdaniem Sądu Najwyższego, konstruować dla powoda prawa do nagrody jubileuszowej w oparciu o powołane przepisy ustawy kominowej. W wyroku z dnia 29 kwietnia 2005 r., III PK 108/04 (niepublikowane) Sąd Najwyższy przyjął, że z art. 12 w związku z art. 13 ustawy wynika prawo do odprawy z tytułu rozwiązania stosunku pracy. Pogląd ten nie może jednak zostać odniesiony do rozpoznawanej sprawy ze względu na to, iż powodowi nie przysługiwało wynikające z umowy o pracę prawo do

nagrody jubileuszowej, jak miało to miejsce w odniesieniu do odprawy w sprawie rozpoznawanej przez Sąd Najwyższy w powołanym orzeczeniu.

Nie jest usprawiedliwiony zarzut kasacji dyskryminacji powoda (art. 11² i art. 11³ k.p.) w aspekcie przyznawania nagród jubileuszowych członkom zarządu strony pozwanej w okresie po 1 stycznia 2003 r. bowiem w tym czasie powód nie był już pracownikiem strony pozwanej. Z przytoczonym zarzutem pozostaje w związku zarzut naruszenia przepisów § 4, 7 i 8 zarządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 23 grudnia 1989 r. w sprawie ustalania okresów pracy i innych okresów uprawniających do nagrody jubileuszowej (M.P. Nr 44, poz. 358) oraz postanowień układu zbiorowego pracy dotyczących obliczania stażu pracy. Powodowi okres 30 lat pracy upływał w dniu 16 sierpnia 2001 r. W tym momencie, jak wcześniej wskazano, powód nie był osobą uprawnioną do nagrody jubileuszowej, ponieważ nie miał do niego zastosowania w tym zakresie układ zbiorowy pracy, a umowa o pracę - przewidująca prawo do nagrody - została zmieniona w tym zakresie w dniu 28 września 2000 r. w ten sposób, że wykreślono postanowienia dotyczące nagrody jubileuszowej. Uzyskanie przez powoda w późniejszym czasie statusu „zwykłego” pracownika, objętego postanowieniami układu zbiorowego, nie mogło skutkować nabyciem prawa do nagrody jubileuszowej niejako z mocą wsteczną. Dla powstania prawa do nagrody jubileuszowej nie wystarcza bowiem samo osiągnięcie okresu zatrudnienia (stażu pracy) przewidzianego w regulaminie (układzie zbiorowym pracy), przesłanka ta musi ponadto zachodzić w momencie podlegania przepisom wymienionego aktu.

Zarzut kasacji naruszenia wymienionych w niej przepisów postępowania wiąże się w części z odmiennym - niż przyjęto w niniejszym orzeczeniu oraz przez Sądy orzekające - rozumieniem przez stronę powodową przepisów prawa materialnego. W tych warunkach nie jest celowe odrębne rozważanie zasadności tych zarzutów. Dotyczy to również kwestii źródeł prawa do nagrody jubileuszowej, rozumienia kodeksowego terminu zasad wynagradzania w relacji do postanowień układu zbiorowego. Z kolei przyjęcie przez Sąd Rejonowy, iż powód wiedział, że nie należy mu się nagroda jubileuszowa i dlatego nie występował o nią w sierpniu 2001 r. - nie ma istotnego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy.

Z przytoczonych motywów, w oparciu o art. 393¹² należało orzec jak w sentencji wyroku.

=====